YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

6 päivänä huhtikuuta 1995 *

Asiassa T-142/89,

Usines Gustave Boël SA, belgialainen yhtiö, kotipaikka Bryssel, asiamiehinään asianajajat Georges Vandersanden ja Lucette Defalque Brysselistä, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Alex Schmitt, 62 rue Guillaume,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellisen osaston virkamiehet Norbert Koch, Enrico Traversa ja Julian Currall, avustajinaan asianajajat Nicole Coutrelis ja André Coutrelis Pariisista, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen osaston virkamies Georgios Kremlis, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

jossa kantaja vaatii ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 2 päivänä elokuuta 1989 tehdyn komission päätöksen 89/515/ETY (IV/31.553 — Betoniteräsverkot, EYVL 1989 L 260, s. 1) kumoamista,

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja H. Kirschner sekä tuomarit C. W. Bellamy, B. Vesterdorf, R. García-Valdecasas ja K. Lenaerts,

kirjaaja: H. Jung,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 14.—18.6.1989 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Kanteen perustana olevat tosiseikat

1 Käsiteltävässä asiassa kohteena on ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 2 päivänä elokuuta 1989 annettu komission päätös 89/515/ETY (IV/31.553 — Betoniteräsverkot, EYVL L 260 s. 1, jäljempänä komission päätös), jossa komissio on määrännyt neljälletoista betoniteräsverkkojen valmistajalle sakot perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomisesta. Komission päätöksen kohteena oleva tuote on betoniteräsverkko. Se on raudoituksessa käytettävä esivalmistettu tuote, joka on tehty kylmävedetystä sileäpintaisesta tai harjateräslangasta,

joista kootaan verkko hitsaamalla kaikki ristikkokohdat kiinni toisiinsa. Sitä käytetään teräsbetonissa lähes kaikilla rakentamisen aloilla.

2 Vuodesta 1980 lähtien alalla oli tehty Saksan, Ranskan ja Benelux-maiden markkinoilla yritysten välisiä järjestelyjä ja samanaikaisesti oli kehittynyt menettelytapoja, jotka ovat syynä komission päätökseen.

3 Bundeskartellamt on 31.5.1983 antanut luvan saksalaisten betoniteräsverkkojen valmistajien rakennemuutoskartellin muodostamiseen Saksan markkinoita varten; luvan voimassaoloaikaa on pidennetty kerran, minkä jälkeen kartelli on päättynyt vuonna 1988. Kartellin tarkoituksena oli tuotantokapasiteettien vähentäminen, ja siinä oli myös määrätty toimituskiintiöitä ja säännelty hintoja; hinnat vahvistettiin kuitenkin vain kahtena ensimmäisenä vuotena (komission päätöksen 126 ja 127 kohta).

4 Commission française de la concurrence (Ranskan kilpailuneuvosto) on julkaissut 20.6.1985 Ranskan betoniteräsverkkojen markkinoiden kilpailutilannetta koskevan tiedonannon, jonka jälkeen Ranskan ministre de l'Économie, des Finances et du Budjet (valtiovarainministeri) on antanut 3.9.1985 päätöksen nro 85—6 DC, jolla on määrätty sakkoja ranskalaisille yhtiöille, jotka olivat ryhtyneet toimenpiteisiin tai noudattaneet menettelytapoja, joiden tarkoituksena on ollut rajoittaa tai vääristää kilpailua ja joista on seurannut, että kilpailu oli rajoittunut tai vääristynyt, ja jotka ovat estäneet markkinoiden normaalia toimimista vuosina 1982—1984.

5 Komission virkamiehet ovat 6. ja 7.11.1985 tehneet yhtä aikaa ja ennalta ilmoittamatta 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus, EYVL 1962, 13, s. 204, jäljempänä asetus N:o 17) 14 artiklan 3 kohdan nojalla tarkastukset seuraavien seitsemän yrityksen ja kahden yhdistyksen toimitiloissa: Tréfilunion SA, Sotralentz SA, Tréfilarbed Luxembourg-Saarbrücken SARL, Ferriere Nord SpA (Pittini), Baustahlgewebe GmbH (= BStG), Thibo Draad- en Bouwstaalprodukten BV (= Thibodraad), NV Bekaert, Syndicat national du tréfilage d'acier (= STA) ja Fachverband Betonstahlmatten eV; 4. ja 5.12.1985 he ovat jatkaneet tarkastuksilla seuraavien yritysten toimitiloissa: ILRO SpA, G. B. Martinelli, NV Usines

Gustave Boël (afdeling Trébos), Tréfileries de Fontaine-l'Évêque (= TFE), Frère-Bourgeois Commerciale SA (= FBC), Van Merksteijn Staalbouw BV ja ZND Bouwstaal BV.

6 Näissä tutkimuksissa löydettyjen asiakirjojen sekä asetuksen N:o 17 11 artiklan nojalla saatujen tietojen perusteella komissio on päättänyt, että tutkimuksen kohteena olevat valmistajat ovat vuosina 1980—1985 rikkoneet perustamissopimuksen 85 artiklaa tekemällä sarjan sopimuksia toimituskiintiöistä ja betoniteräsverkkojen hinnoista tai noudattamalla yhdenmukaistettuja menettelytapoja niiden suhteen. Komissio on aloittanut asetuksen N:o 17 3 artiklan 1 kohdan mukaisen menettelyn ja lähettänyt 12.3.1987 väitetiedoksiannon tutkimuksen kohteena oleville yrityksille, jotka ovat vastanneet siihen. Yritysten edustajia on kuultu 23. ja 24.11.1987 pidetyissä tilaisuuksissa.

7 Tämän menettelyn päätteeksi komissio on tehnyt päätöksensä. Sen mukaan (22 kohta) kilpailunrajoitukset koostuivat sarjasta sopimuksia ja/tai yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joiden tarkoituksena on ollut hintojen ja/tai toimituskiintiöiden vahvistaminen sekä betoniteräsverkkojen markkinoiden jakaminen. Nämä järjestelyt ovat komission päätöksen mukaan koskeneet eri osamarkkinoita (Ranskan, Saksan tai Benelux-maiden markkinoita), mutta ne ovat vaikuttaneet jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, koska niihin ovat osallistuneet useissa jäsenvaltioissa toimivat yritykset. Komission päätöksessä lausutaan seuraavaa: "Tässä tapauksessa kyse ei niinkään ole kaikkien jäsenvaltioiden, joita asia koskee, kaikki valmistajat kattavasta yritysten välisestä järjestelystä, vaan osapuolten erilaisten — joskus eri osapuoltenkin kesken tehtyjen — järjestelyjen kokonaisuudesta. Koska tämä järjestelyjen kokonaisuus on kuitenkin säännellyt eri osamarkkinoita, siitä on ollut seurauksena, että yhteismarkkinoiden merkittävää osaa on säännelty suuressa määrin."

8 Komission päätöksen päätösosassa todetaan:

"*1 artikla*

Yritykset Tréfilunion SA, Société métallurgique de Normandie (= SMN), CCG (TECNOR), Société de treillis et panneaux soudés (= STPS), Sotralentz SA,

Tréfilarbed SA ja Tréfilarbed Luxembourg-Saarbrücken SARL, Tréfileries de Fontaine-l'Évêque, Frère-Bourgeois Commerciale SA (nykyisin Steelinter SA), NV Usines Gustave Boël, afdeling Trébos, Thibo Draad- en Bouwstaalprodukten BV (nykyisin Thibo Bouwstaal BV), Van Merksteijn Staalbouw BV, ZND Bouwstaal BV, Baustahlgewebe GmbH, ILRO SpA, Ferriere Nord SpA (Pittini) ja G. B. Martinelli fu G. B. Metallurgica SpA ovat rikkoneet ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa 27.5.1980—5.11.1985 yhden tai useamman kerran osallistumalla yhteen tai useampaan sopimukseen ja/tai yhdenmukaistettuun menettelytapaan (= yritysten väliset järjestelyt), joissa on määrätty myyntihintoja, rajoitettu myyntejä, jaettu markkinoita ja sovittu toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on ollut näiden järjestelyjen täytäntöönpano ja niiden noudattamisen valvonta.

2 artikla

Mikäli 1 artiklassa luetellut yritykset aikovat jatkaa toiminnan harjoittamista betoniteräsverkkoalalla yhteisön alueella, niiden on välittömästi lopetettava todetut rikkomukset (jos ne eivät jo ole sitä tehneet) ja oltava vastaisuudessa tekemättä mitään toimintaansa koskevia sopimuksia ja/tai oltava noudattamatta yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joiden tarkoitus tai vaikutus on samanlainen tai samankaltainen.

3 artikla

Seuraaville yrityksille määrätään 1 artiklassa todetuista rikkomuksista sakkoa seuraavasti:

1) Tréfilunion SA (= TU): sakkoa 1 375 000 ecua;

2) Société métallurgique de Normandie (= SMN): sakkoa 50 000 ecua;

3) Société des treillis et panneaux soudés (= STPS): sakkoa 150 000 ecua;

4) Sotralenz SA: sakkoa 228 000 ecua;

5) Tréfilarbed Luxembourg-Saarbrücken SARL: sakkoa 1 143 000 ecua;

6) Steelinter SA: sakkoa 315 000 ecua;

7) NV Usines Gustave Boël, afdeling Trébos: sakkoa 550 000 ecua;

8) Thibo Bouwstaal BV: sakkoa 420 000 ecua;

9) Van Merksteijn Staalbouw BV: sakkoa 375 000 ecua;

10) ZND Bouwstaal BV: sakkoa 42 000 ecua;

11) Baustahlgewebe GmbH (= BStG): sakkoa 4 500 000 ecua:

12) ILRO SpA: sakkoa 13 000 ecua;

13) Ferriere Nord SpA (Pittini): sakkoa 320 000 ecua;

14) G. B. Martinelli fu G. B. Metallurgica SpA: sakkoa 20 000 ecua."

9 Komission päätöksen mukaan (14 kohta ja 195 kohdan f alakohta) NV Usines Gustave Boël, afdeling Trébos -niminen yritys on NV Usines Gustave Boël -nimisen yhtiön osa, joka ei ole erillinen oikeushenkilö. Tämän vuoksi komissio on kohdistanut päätöksensä viimeksi mainittuun. Kantajaan viitataan siis aina eroa tekemättä, kun on käytetty nimityksiä Boël, Trébos tai Boël/Trébos.

Asian käsittelyn vaiheet

10 Kantaja on edellä esitettyjen tapahtumien jälkeen nostanut esillä olevan kanteen yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 17.10.1989 jättämällään kannekirjelmällä, jossa se vaatii komission päätöksen kumoamista. Komission päätöksen kohteena olevista kolmestatoista muusta yrityksestä myös kymmenen muuta on nostanut kanteen.

11 Yhteisöjen tuomioistuin on siirtänyt kaikki yksitoista asiaa 15.11.1989 antamillaan määräyksillä yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsiteltäväksi Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perustamisesta 24 päivänä lokakuuta 1988 tehdyn neuvoston päätöksen 88/591/EHTY, ETY, Euratom (EYVL L 319, s. 1) 14 artiklan mukaisesti. Nämä kanteet rekisteröitiin asioiksi T-141/89, T-142/89, T-143/89, T-144/89 ja T-145/89 sekä T-147/89, T-148/89, T-149/89, T-150/89, T-151/89 ja T-152/89.

12 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on yhdistänyt edellä mainitut asiat 13.10.1992 antamallaan määräyksellä työjärjestyksen 50 artiklan mukaisesti suullista käsittelyä varten, koska asiat liittyvät toisiinsa.

13 Kantajat ovat vastanneet ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 22.4.—7.5.1993 jättämillään kirjeillä kysymyksiin, joita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli niille esittänyt.

14 Kysymyksiin annettujen vastausten ja esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on päättänyt aloittaa suullisen käsittelyn ilman edeltäviä asian selviämistoimia.

15 Asianosaiset ovat esittäneet suulliset lausumansa ja vastauksensa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kysymyksiin 14.—18.6.1993 pidetyssä istunnossa.

Asianosaisten vaatimukset

16 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— ottaa kanteen tutkittavaksi ja toteaa sen perustelluksi,

— ensisijaisesti kumoaa komission päätöksen, jossa on todettu kantajan rikkoneen ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklaa, kantajaa koskevilta osin,

— toissijaisesti alentaa kantajalle määrättyä 550 000 ecun suuruista sakkoa,

— joka tapauksessa alentaa sakolle määrätyn koron 9 prosenttiin ja

— velvoittaa vastaajan korvaamaan kaikki kantajan oikeudenkäyntikulut.

17 Vastaaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kanteen perusteettomana ja

— velvoittaa kantajan korvaamaan vastaajan oikeudenkäyntikulut.

Asian ratkaisu

18 Kantaja on vedonnut pääasiallisesti kahteen perusteeseen kanteensa tueksi. Ensimmäinen koskee perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomista ja toinen asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan rikkomista.

Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomista koskeva kanneperuste

I — *Yritysten välisten järjestelyjen tekeminen*

A — *Ranskan markkinat*

1. *Ajanjakso 1981—1982*

Kanteen kohteena oleva päätös

19 Komission päätöksessä (23—50 kohdat ja 159 kohta) todetaan kantajan osallistuneen huhtikuusta 1981 maaliskuuhun 1982 ensimmäiseen sarjaan yritysten välisiä

järjestelyjä Ranskan markkinoilla. Näissä järjestelyissä on ollut mukana toisaalta ranskalaisia valmistajia (Tréfilunion, STPS, SMN, CCG ja Sotralentz) ja toisaalta ulkomaisia valmistajia, jotka ovat toimineet Ranskan markkinoilla (ILRO, Ferriere Nord, Martinelli, Boël/Trébos, TFE, FBC ja Tréfilarbed). Järjestelyjen tarkoituksena on ollut hintojen ja kiintiöiden määrittäminen, jotta betoniteräsverkkojen tuontia Ranskaan rajoitettaisiin.

Asianosaisten väitteet

20 Kantaja myöntää osallistuneensa yritysten välisiä järjestelyjä koskeneisiin kokouksiin mutta väittää, että komissio on tehnyt virheellisen päätelmän, kun se on päätellyt kantajan osallistumisesta kokouksiin, että kantaja olisi osallistunut järjestelyihin.

21 Kantaja korostaa ensiksikin, että sen rooli kokouksissa ei ole ollut merkittävä sen pienen markkinaosuuden takia Ranskassa ja että sen tarkoituksena oli osallistumalla kokouksiin saada tietoja markkinoiden kehittymisestä ja päättää tämän jälkeen täysin vapaasti omasta suhtautumisestaan kaupallisten etujensa mukaisesti.

22 Hintojen osalta kantaja kiistää, että väitetty järjestely olisi nostanut hintoja silmiinpistävästi. Kantaja lisää, että komissio ei ole todistanut, että kantaja on noudattanut samoja hintoja kuin muut valmistajat.

23 Kiintiöiden osalta kantaja myöntää vaihtaneensa mielipiteitä tuotteiden ihanteellisesta jakamisesta, mutta kiistää osallistuneensa mihinkään kiintiösopimukseen tai olleensa sellaiseen sidottu. Kantaja kiistää komission päätelmän, jonka se on tehnyt päätöksensä 49 kohdassa Ferriere Nordin käsinkirjoitetusta muistiosta (väitetiedoksiannon liite 25); muistion perusteella komissio oli päätellyt, että jos belgialaisten myyntimäärä Ranskaan oli 8 000 tonnia ja siitä 4 000 tonnia oli osoitettu

TFE/FBC:lle (FBC markkinoi TFE:n tuotannon), niin Boël/Trébosin kiintiön täytyi olla samoin 4 000 tonnia.

24 Komissio korostaa, että kantaja on myöntänyt osallistuneensa yritysten välisiä järjestelyjä koskeneisiin kokouksiin eikä kiistä kokousten kilpailunvastaista luonnetta. Se seikka, että osallistumisen tarkoituksena olisi ollut vain tietojen hankkiminen markkinoiden kehittymisestä ja mielipiteiden vaihto tuotteiden ihanteellisesta jakamisesta, ei poista osallistumiselta perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa rikkovaa luonnetta, koska tällainen osallistuminen itsessäänkin on tämän säännöksen vastainen.

25 Komissio toteaa lisäksi, että sen päätöksessä mainitut asiakirjat riittävät näyttämään toteen, että kantajalla on ollut aktiivinen rooli yritysten välisissä järjestelyissä. Se seikka, että kantaja ei olisi noudattanut hintoja ja kiintiöitä, ei poista rikkomuksen olemassaoloa.

26 Komissio muistuttaa lopuksi, että hintojen nousu on seuraus keinotekoisesti aikaansaadusta tilanteesta (komission päätöksen 24 kohta). Komissio on osoittanut (komission päätöksen 40—45 kohta), että osapuolten kesken on ollut erimielisyyksiä hinnoista, mistä kantaja on esittänyt valituksia (komission päätöksen 40 ja 50 kohta).

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

27 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kantaja myöntää osallistuneensa kokouksiin mutta kiistää hyväksyneensä hinta- ja kiintiösopimuksia. On kuitenkin korostettava, ettei kantaja kiistä, että niiden kokousten tarkoituksena, joihin se on osallistunut, on ollut hintojen ja kiintiöiden vahvistaminen. Siksi on selvitettävä, onko komissio ollut oikeassa tehdessään kantajan osallistumisesta näihin kokouksiin sen päätelmän, että kantaja on ottanut osaa yritysten välisiin järjestelyihin.

28 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että komission esittämät asiakirjat näyttävät toteen, että kantaja on osallistunut yritysten välisiin järjestelyihin, joita on noudatettu Ranskan markkinoilla vuonna 1981 ja 1982. Ferriere Nordin muistiosta (väitetiedoksiannon liite 25, komission päätöksen 49 kohta), joka koskee ranskalaisten, italialaisten ja belgialaisten valmistajien kesken Pariisissa 1.4.1981 pidettyä kokousta, käy nimittäin ilmi, että tuolloin 8 000 tonnin määrä oli "jo neuvoteltu" belgialaisille valmistajille. Tréfilunionin 23.10.1981 päivätty muistio (väitetiedoksiannon liite 1, komission päätöksen 46 ja 48 kohta) osoittaa, että "äskettäisten sopimusten" mukaan toisen belgialaisen valmistajan kiintiö oli 4 000 tonnia. Komissio on perustellusti päätellyt näistä kahdesta asiakirjasta, että kantajalle on myönnetty 4 000 tonnin kiintiö sopimuksissa, joita Tréfilarbed on jälkimmäisen asiakirjan mukaan moittinut siitä, että ne varasivat "liian suuren osuuden italialaisille ja belgialaisille valmistajille".

29 Boëlin 15.3.1982 Ferriere Nordille lähettämä teleksi osoittaa, että "vuoden 1982 alun ranskalais-belgialais-italialainen sopimus" koski myös hintoja siinä määrin, että Boëlin herra Castelnuovo valitti, että "ILRO:n herra Montanelli myy Briançonista olevan yhtiön välityksellä melko huomattavia määriä betoniteräsverkkoa Ranskaan selvästi halvemmalla, kuin on sovittu" tässä sopimuksessa ja yhtyi herra Boëlin kiitoksiin Ferriere Nordin herra Pittinille siitä, että tämä on "suojellut markkinoita häiriöiltä" (väitetiedoksiannon liite 17, komission päätöksen 50 kohta).

30 Huhtikuussa 1982 kantaja on osallistunut keskusteluihin, joiden tarkoituksena on ollut sopimusten sopeuttaminen tulevaisuuteen ja niiden noudattaminen vastaisuudessa, kuten Ferriere Nordin herra Cattapanin 6.4.1982 pidetystä kokouksesta tekemä muistio (väitetiedoksiannon liite 19, komission päätöksen 50 kohta) osoittaa. Samaa osoittaa Cattapanin teleksi 20.4.1982 Italmetille, joka oli Ferriere Nordin ja Martinellin edustaja Ranskassa, jossa on toistettu ILRO:n, Martinellin ja Tréfilunionin edustajille 19.4.1982 lähetetty teleksi (väitetiedoksiannon liite 20, komission päätöksen 50 kohta), jonka mukaan oli todettu "joidenkin ranskalaisten valmistajien alkaneen tulla markkinoille ehdoin, jotka eivät ole viimeksi sovittujen toimintaohjeiden mukaisia".

31 Edellisen perusteella on todettava, että komissio on näyttänyt toteen lain edellyttämällä tavalla kantajan osallistuneen yritysten välisiin järjestelyihin, joiden tarkoituksena on ollut hintojen ja kiintiöiden määrittäminen Ranskan markkinoilla vuosina 1981—1982.

32 Tämän vuoksi kantajan väite on hylättävä.

2. *Ajanjakso 1983—1984*

Kanteen kohteena oleva päätös

33 Komission päätöksessä (51—76 kohdat ja 160 kohta) todetaan, että kantaja on osallistunut toiseen sarjaan yritysten välisiä järjestelyjä, joissa ovat olleet mukana toiselta puolen ranskalaiset valmistajat (Tréfilunion, STPS, SMN, CCG ja Sotralentz) ja toiselta puolen Ranskan markkinoilla toimivat ulkomaiset valmistajat (ILRO, Ferriere Nord, Martinelli, Boël/Trébos, TFE, FBC ja Tréfilarbed). Näiden järjestelyjen tarkoituksena on ollut hintojen ja kiintiöiden määrittäminen, jotta betoniteräsverkkojen tuontia Ranskaan rajoitettaisiin. Tämä järjestelyjen sarja on ollut käytössä vuoden 1983 alusta vuoden 1984 loppuun, ja se on vahvistettu hyväksymällä 14.10.1983 sopimuspöytäkirja (protocole d'accord) ajalle 1.7.1983—31.12.1984. Tässä pöytäkirjassa järjesteltiin uudelleen ranskalaisten, italialaisten ja belgialaisten valmistajien sekä Arbedin kesken käytyjen neuvottelujen tulokset, jotka koskivat Ranskan markkinoilla sovellettavia kiintiöitä ja hintoja, ja neuvottelujen tuloksena Belgian, Italian ja Saksan kiintiöksi vahvistettiin 13,95 % Ranskan markkinoiden kulutuksesta "näiden valmistajien ja ranskalaisten alan yritysten kesken tehdyllä sopimuksella". Kantaja ei ole enää noudattanut näitä järjestelyjä kesäkuun 1984 jälkeen (komission päätöksen 76 kohta).

Asianosaisten väitteet

34 Kantaja kiistää ottaneensa osaa kiintiöiden toteuttamiseen käytännössä. Kantaja kiistää myös, että sillä olisi ollut 2,86 %:n kiintiö, jonka komissio on katsonut sillä olleen Association technique pour le développement de l'emploi du treillis soudésta (Betoniteräsverkon käyttöä edistävä tekninen yhdistys, jäljempänä ADETS) peräisin olevien asiakirjojen perusteella. Kantaja väittää, että siitä on tullut ADETS:n jäsen vasta vuonna 1986 eikä se ole koskaan hyväksynyt näiden asiakirjojen sisältöä. Kantaja vakuuttaa tehneensä kiintiöiksi väitettyjä määriä selvästi suurempia toimituksia.

35 Kantaja lisää, että sitä ei mainittu 14.10.1983 tehdyssä sopimuspöytäkirjassa (protocole d'accord) eikä se ole allekirjoittanut sitä.

36 Kantaja huomauttaa, että väitetiedoksiannon liitteessä 42 olevat tammi-, helmi- ja maaliskuuta koskevat taulukot, ja komission päätöksen 65 kohdassa olevat taulukot, joiden väitetään toistavan ensiksi mainittujen taulukoiden tiedot mutta jotka todellisuudessa koskevat heinäkuun 1983 ja maaliskuun 1984 välistä aikaa, ovat ristiriidassa keskenään.

37 Komissio korostaa, että ADETS:n tekemät asiakirjat (väitetiedoksiannon liitteet 40—43, komission päätöksen 62 kohta) vastaavat täysin sopimuspöytäkirjassa sovittuja seikkoja, joista käy ilmi belgialaisten osallistuminen (komission päätöksen 60 kohta) sillä perusteella, että ulkomaisten valmistajien ja ranskalaisten alan yrittäjien kesken on tehty sopimus. Komissio huomauttaa, että kantajan esittämät taulukot eivät todista mitään, sillä niiden tiedot eivät ole verrattavissa ADETS:n asiakirjoihin ja kiintiöitä selvästi suuremmat toimitukset on joka tapauksessa tehty sen päivän jälkeen, jota komission päätöksessä on käytetty rajaamaan rikkomuksen kestoaika (73 ja 76 kohta). Komissio katsoo, että tällaisessa yhteydessä se seikka, että kantaja ei ole allekirjoittanut pöytäkirjaa, ei merkitse sitä, että se ei olisi ottanut osaa järjestelyihin. Lisäksi komissio korostaa, että liite 42 on laadittu maaliskuulta

1984, mutta koskee betoniteräsverkkojen toimituksia Ranskan markkinoille kumuloituina lukuina koko ajanjaksolta heinäkuusta 1983 maaliskuuhun 1984, aivan kuten komission päätöksen 65 kohdassa oleva taulukkokin.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

38 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että komission päätöksessä kantajan on katsottu osallistuneen Ranskan markkinoilla yritysten välisten järjestelyjen kokonaisuuteen (51 kohta). Järjestelyjä on valmisteltu vuoden 1983 alkupuoliskon aikana, ja ne ovat johtaneet sopimuspöytäkirjaan, jossa on järjestelty uudelleen näiden eri neuvottelujen tulokset (60 kohta). Komission päätöksen mukaan (60 kohdan c alakohta) "belgialaisten osallistuminen käy ilmi itse sopimuspöytäkirjasta", kun taas Boëlille myönnetty kiintiö ilmenee asiakirjoista, joissa on tehty kuukausittaiset ja kumuloidut vertailut kiintiöiden ja todellisten toimitusten välillä (62 kohta). Komission päätöksessä korostetaan, että touko- ja kesäkuussa 1984 belgialaiset yhtiöt ovat alkaneet ylittää kiintiönsä kumuloituina lukuina (73 kohta), mistä komissio on päätellyt, että Boël ja muut eivät ole enää noudattaneet järjestelyjä kesäkuun 1984 jälkeen (76 kohta).

39 Aluksi on syytä korostaa, että komissiolla ei ole mitään todistetta siitä, että Boël olisi osallistunut keskusteluihin vuonna 1983. Kantaja ei nimittäin ole ollut läsnä 23.2.1983 Milanon kokouksessa, jossa näitä keskusteluja on käyty (väitetiedoksiannon liitteet 27 ja 29, komission päätöksen 53 kohta). Lisäksi Saciloria edustavan herra Chopin de Janvryn 24.5.1983 lähettämää, 19.5. pidettyä kokousta koskevaa teleksiä (väitetiedoksiannon liite 30, komission päätöksen 55 kohta) ei ole välitetty tiedoksi kantajalle eikä sitä sen vuoksi voida pitää näyttönä kantajaa vastaan.

40 On kuitenkin tärkeää varmistaa, voidaanko Boëlin osallistuminen järjestelyihin päätellä myöhemmistä asiakirjoista. Tässä suhteessa on korostettava, että komissio on esittänyt kahdentyyppisiä asiakirjoja näyttääkseen toteen Boëlin osallistumisen kiintiöitä koskeneisiin yritysten välisiin järjestelyihin Ranskan markkinoilla 1983—1984. Kyseessä on toisaalta 14.10.1983 päivätty asiakirja, jonka nimi on

"Betoniteräsverkot—sopimuspöytäkirja (protocole d'accord 'Treillis soudé')", ja toisaalta sarja taulukoita, joissa on esitetty eri valmistajien myyntiluvut Ranskan markkinoilla ja näiden valmistajien osuus markkinoista tammi-, helmi-, maalis-, touko- ja kesäkuussa 1984 sekä verrattu näitä lukuja "vertailulukuihin" (références).

41 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että sopimuspöytäkirjan alkulausekkeissa korostetaan, että on välttämätöntä "rajoittaa ja säännellä belgialaisten, italialaisten ja saksalaisten tuontia (Tréfilarbedia lukuun ottamatta) ja vahvistaa se 13,95 %:ksi markkinoiden kulutuksesta näiden valmistajien ja ranskalaisten alan yrittäjien välisellä sopimuksella", ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan tämä luku vastaa täsmälleen taulukoissa belgialaisille ja italialaisille valmistajille osoitettua "vertailulukua".

42 Tämä täydellinen vastaavuus korostuu aivan erityisesti sen seikan valossa, että kantaja on ollut läheisesti tekemisissä näiden taulukoiden laatimisen kanssa. Tréfilunionilla on nimittäin ollut tiedossaan tammikuussa 1984 kantajan kuukausittaiset myyntiluvut Ranskassa heinäkuusta 1983 lähtien, koska nämä ovat mukana sen myyntien kumuloidussa luvussa tammikuun 1984 taulukossa (väitetiedoksiannon liite 42, komission päätöksen 62 kohta ja sitä seuraavat kohdat). Taulukoissa mukana olevat luvut vastaavat lähestulkoon kantajan todellisia myyntejä, jotka käyvät ilmi sen suullisessa käsittelyssä esittämistä luvuista, eikä kantaja ole esittänyt mitään selitystä sille, miten sen luvut on toimitettu ADETS:lle, jonka jäsen se ei tuolloin ollut.

43 Näihin todisteisiin on vielä lisättävä se, että kantajan myyntiluvut esiintyvät "sopijapuolet yhteensä" (total contractants) otsikon alla ja että niitä verrataan sellaisenaan ja markkinaosuuksina "vertailuluvut" sarakkeessa olevien lukujen kanssa.

44 Näitä todisteita vahvistaa vielä seikka, joka käy ilmi 13.4.1984 lähetetystä teleksistä, eli että kantaja oli kutsuttu 15.5.1984 pidettyyn kokoukseen, jonka tarkoituksena on ollut "laatia tilannekatsaus yhteistyöstämme, tehdä yleiskatsaus Euroopan markkinoista ja laatia sen pohjalta aikataulu korotuksille, joiden suuruus on vielä

määriteltävä, sekä sopia vastavuoroisesta markkinoille pääsystä" (väitetiedoksiannon liite 47, komission päätöksen 67 kohta).

45 Edellisen perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että komissio on perustellusti päätellyt kantajan osallistuneen yritysten välisiin kiintiöitä koskeneisiin järjestelyihin Ranskan markkinoilla kesäkuuhun 1984 asti.

46 Tämän vuoksi kantajan väite on hylättävä.

B — *Benelux-maiden markkinat*

47 Komission päätöksessä todetaan kantajan osallistuneen Benelux-maiden markkinoita koskeviin yritysten välisiin järjestelyihin, joissa on sovittu toisaalta kiintiöistä ja toisaalta hinnoista.

1. *Kiintiöitä koskevat järjestelyt*

Kanteen kohteena oleva päätös

48 Komission päätöksessä korostetaan (164 kohta), että vaikka Bredan ja Bunnikin kokouksissa (Alankomaissa) ei ole vahvistettu kiintiöitä (tällaisia ehdotuksia lienee tutkittu, mutta niitä ei ilmeisesti hyväksytty), kilpailijoille on joka tapauksessa annettu yksittäisten yritysten tietoja tarkoituksena muodostaa kiintiökartelli, ja että

erityisesti Tréfilunion on antanut vientilukunsa Boël/Trébosille (komission päätöksen 85 kohta), mikä rikkoo perustamissopimuksen 85 artiklaa.

49 Komission päätöksessä (78 kohdan b alakohta ja 171 kohta) todetaan myös kantajan osallistuneen saksalaisten tuottajien ja Benelux-maissa toimivien tuottajien (ns. Bredan kerhon) välisiin järjestelyihin, joissa saksalaisten tuotteiden viennin määrää Belgiaan ja Alankomaihin on rajoitettu ja tietyt saksalaiset tuottajat ovat ilmoittaneet viemiensä tuotteiden määrän belgialaisille ja alankomaalaisille tuottajille.

Asianosaisten väitteet

50 Kantaja kiistää, että 26.8.1982 pidetyn kokouksen jälkeen olisi toimittu yhdessä kiintiökartellin toteuttamiseksi.

51 Komissio katsoo, että on kiistatonta, että 26.8.1982 pidetyn kokouksen jälkeen on yritetty muodostaa kiintiökartelli, mutta siinä ei ole onnistuttu (komission päätöksen 112 kohta). Sellaisten tietojen vaihto kilpailijoiden välillä, joita oli mahdollista käyttää tällaisen kartellin muodostamiseen, oli kuitenkin vähintäänkin perustamissopimuksen 85 artiklassa tarkoitettu yhdenmukaistettu menettelytapa.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

52 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että komission päätöksessä ei todeta kantajan osallistuneen kiintiökartelliin, mutta todetaan sen vaihtaneen tietoja, joita voidaan käyttää tällaisen kartellin muodostamiseen.

53 Koska kantaja ei ole kiistänyt tätä tietojen vaihtoa, joka käy ilmi sitä paitsi komission päätöksen 85 kohdassa mainitusta asiakirjasta, on pääteltävä, että komissio on näyttänyt lain edellyttämällä tavalla toteen perustamissopimuksen 85 artiklassa tarkoitetun yhdenmukaistetun menettelytavan olemassaolon (asia T-7/89, Hercules Chemicals v. komissio, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 17.12.1991, Kok. 1991, s. II-1711, 258—261 kohta).

54 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa lisäksi, että kantaja ei ole millään lailla kiistänyt ottaneensa osaa määrällisiä rajoituksia koskeneisiin järjestelyihin saksalaisten tuotteiden viennissä Benelux-maihin eikä vientilukujen ilmoittamista koskeneisiin järjestelyihin.

2. *Hintoja koskevat järjestelyt*

Kanteen kohteena oleva päätös

55 Komission päätöksessä (78 kohdan a ja b alakohdat, 163 ja 168 kohdat) todetaan kantajan osallistuneen yritysten välisiin hintoja koskeviin järjestelyihin, joissa osallisina ovat olleet tärkeimmät Benelux-maiden markkinoilla tuotteitaan myyvät valmistajat mukaan lukien myös muut kuin Benelux-maiden valmistajat, sekä järjestelyihin, joissa osallisina ovat olleet Benelux-maihin tuotteitaan vievät saksalaiset valmistajat ja muut Benelux-maissa tuotteitaan myyvät valmistajat ja jotka ovat koskeneet sovittujen hintojen noudattamista Benelux-maiden markkinoilla. Komission päätöksen mukaan näistä järjestelyistä on sovittu kokouksissa, joita on pidetty Bredassa ja Bunnikissa elokuun 1982 ja marraskuun 1985 välillä ja joihin ovat osallistuneet (komission päätöksen 168 kohta) ainakin Thibodraad, Tréfilarbed, Boël/Trébos, FBC, Van Merksteijn, ZND, Tréfilunion ja saksalaisista valmistajista ainakin BStG. Komission päätös perustuu lukuisiin Tréfilunionin Benelux-maiden edustajan sille lähettämiin telekseihin. Näissä telekseissä on yksityiskohtaiset tiedot jokaisesta kokouksesta (aika, paikka, osanottajat, poissa olleet, kokouksen tarkoitus [markkinatilanteesta keskusteleminen, hintoja koskevat ehdotukset ja päätökset], seuraavan kokouksen ajan ja paikan sopiminen).

Asianosaisten väitteet

56 Kantaja myöntää osallistuneensa Benelux-maiden markkinoita koskeneisiin kokouksiin, joiden aikana on vaihdettu tietoja noudatetuista hinnoista, mutta se korostaa, että se on ottanut osaa kokouksiin vain saadakseen tietoja markkinatilanteesta, että sillä on ollut pelkästään passiivinen rooli eikä se ole koskaan sitoutunut mihinkään muihin osanottajiin nähden. Kiistääkseen lisäksi olleensa aloitteentekijänä tässä asiassa kantaja toteaa, että Trébos ei ollut herra Boëlin aloitteesta kutsunut kokoon 26.8.1982 Bredassa pidettyä kokousta (komission päätöksen 84 kohta), ja korostaa, että sen oli kutsunut koolle Thibodraadin herra Broekman.

57 Komissio korostaa, että Trébos on ollut läsnä kaikissa Bredan ja Bunnikin kokouksissa, joissa on vahvistettu hinnat, ja että Trébosin erityinen mielenkiinto tähän järjestelyyn käy ilmi sen 26.3.1984 lähettämästä teleksistä, joka on mainittu komission päätöksen 97 kohdassa. Komissio korostaa 26.8.1982 pidetyn kokouksen osalta, että Tréfilunionin pitämään kokousmuistioon on kirjattu, että kokouksen on "järjestänyt Trébos herra Boëlin aloitteesta", eikä kantaja ole esittänyt mitään todistetta tämän toteamuksen kumoamiseksi.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

58 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kantaja myöntää osallistuneensa kokouksiin mutta kiistää hyväksyneensä hintasopimuksia. On kuitenkin korostettava, ettei kantaja kiistä sitä, että niiden kokousten tarkoituksena, joihin se on osallistunut, on ollut hintojen vahvistaminen. Siksi on selvitettävä, onko komissio ollut lain mukaan oikeassa päätellessään kantajan osallistumisesta näihin kokouksiin sen, että kantaja on osallistunut yritysten välisiin järjestelyihin.

59 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että kantaja ei ole, päinvastoin kuin se on väittänyt, kerännyt kokouksissa pelkästään tietoja markkinoista, vaan sillä on ollut niissä aktiivinen rooli. Tässä suhteessa sillä ei ole merkitystä, onko kantaja järjestänyt 26.8.1982 pidetyn kokouksen; on riittävää tuoda esiin herra Boëlin esiintymiset kokouksessa, jonka aikana hän on vaatinut, että Belgian markkinoista tehdään ratkaisu, ja Boël/Trébosia edustavan herra Hornois'n mielipide, joka on ilmaistu hänen 26.3.1984 Tréfilunionin herra Marielle lähettämässään teleksissä (väitetiedoksiannon liite 68, komission päätöksen 97 kohta), josta voidaan lukea seuraavaa: "Belgian markkinoita koskeneen, 22.3.1984 pidetyn kokouksen seurauksena betoniteräsverkkojen hinta on nostettu 17 400 BEF:sta 18 500 BEF:iin maalis-huhtikuulle ja toukokuulle ennakoidaan 500 BEF:n korotusta ... Pyydämme teitä antamaan nämä ohjeet herra Petersille, koska olemme todenneet, että toimitte paljon Belgian markkinoilla ja olette kiinnostunut niistä, huolimatta (sic) herra Petersin selityksistä viime Bredan kokouksessa". Lisäksi on syytä muistuttaa, että Tréfilunionin 3.4.1984 Trébosille lähettämä teleksi (mainittu komission päätöksen 97 kohdassa, väitetiedoksiannon liite 69) osoittaa herra Boëlin roolin Tréfilunionin tulossa Belgian markkinoille.

60 Vaikka lisäksi oletettaisiin, että kantaja ei olisi toiminut aktiivisesti kokouksissa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että huomioon ottaen kokousten ilmiselvä kilpailunvastainen luonne, joka on näytetty toteen herra Petersin Tréfilunionille lähettämillä lukuisilla telekseillä, jotka on mainittu komission päätöksessä, kantaja on osallistumalla kokouksiin ja ilmoittamatta julkisesti olevansa sitoutumatta niissä sovittuihin asioihin antanut muiden osanottajien ymmärtää, että se on hyväksynyt kokousten tulokset ja toimisi niiden mukaisesti (edellä mainittu asia Hercules Chemicals v. komissio, 232 kohta ja asia T-12/89, Solvay v. komissio, tuomio 10.3.1992, Kok. 1992, s. II-907, 98—100 kohta).

61 Edellä esitetyn perusteella komissio on näyttänyt toteen lain edellyttämällä tavalla kantajan osallistuneen elokuusta 1982 marraskuuhun 1985 Benelux-maiden markkinoita koskeneisiin yritysten välisiin hintajärjestelyihin.

62 Tämän vuoksi kantajan väite on hylättävä.

C — *Saksan markkinat*

Kanteen kohteena oleva päätös

63 Komission päätöksessä (147 ja 182 kohta) todetaan, että kantaja on osallistunut Saksan markkinoilla yritysten välisiin järjestelyihin, joiden tarkoituksena on toisaalta ollut säännellä Benelux-maiden valmistajien vientiä Saksaan ja toisaalta noudattaa Saksan markkinoita varten voimassa olevia hintoja. Komission päätöksen mukaan näiden järjestelyjen osapuolina ovat olleet kantaja, Tréfilarbed (Roermond), TFE/FBC, Thibodraad ja BStG (komission päätöksen 150, 153, 154, 179 ja 181 kohta).

Asianosaisten väitteet

64 Kantaja kiistää osallistuneensa Saksan markkinoita koskeneisiin yritysten välisiin järjestelyihin. Kantaja korostaa, että sillä ei ole ollut mitään mielenkiintoa Saksan markkinoille suuntautuvaa vientiä kohtaan, koska se omisti Saksassa 100-prosenttisesti tytäryhtiön, jonka kautta se sai täydelliset tiedot Saksan rakennemuutoskartellin päätöksistä ja jonka kautta tai jonka kanssa tekemänsä sopimuksen perusteella se toisaalta myi Saksaan.

65 Kantaja lisää, että sen vienti Saksaan oli erityisen merkittävää 1983—1986, mikä osoittaa, että se ei ole osallistunut kiintiöjärjestelyyn.

66 Kantaja korostaa lopuksi, että se myi järjestelmällisesti kartellin vahvistamaa hintaa 10 DEM halvemmalla hinnalla. Suullisessa käsittelyssä kantaja on korostanut, ettei yrityksen ollut kiellettyä myydä tuotteitaan markkinoille määrättyä hintaa lähellä

olevalla hintatasolla, varsinkin kun tämä hinta oli korkea ja varsinkin kun sen tytäryhtiön oli pakko noudattaa tätä hintaa, koska se kuului kartelliin.

67 Komissio korostaa, että sen päätöksessä mainitut asiakirjat riittävät näyttämään toteen kantajan osallistumisen yritysten välisiin järjestelyihin.

68 Komissio katsoo, että kantajan tytäryhtiön olemassaolo ei ole riittävä näyttö siitä, ettei kantajalla ole ollut mielenkiintoa tulla Saksan markkinoille. Komissio lisää, että se seikka, että Saksaan toimitettu tonnimäärä on ollut tänä ajanjaksona merkittävä, osoittaa juuri sitä mielenkiintoa, joka Boëlilla on ollut Saksan markkinoihin.

69 Komissio korostaa, että Boëlin Saksan markkinoille suuntautuneen viennin kasvu vuosina 1982—1983 selittyy niillä tapahtuneella hintojen nousulla, joka oli yhteydessä rakennemuutoskartellin muodostamiseen. Komissio huomauttaa, että Boëlin vienti tasaantui 1983—1985 eli vuosina, joina yritysten väliset järjestelyt toimivat erotuksena muista vuosista. Komissio katsoo, että tässä näkyy seuraus Trébosin ja BStG:n läheisestä yhteistoiminnasta, johon BStG:n pääjohtaja herra Müller viittaa teleksissään 15.12.1983 (väitetiedoksiannon liite 65 b, komission päätöksen 92 kohta).

70 Hintakysymyksen osalta komissio korostaa, että kantaja myöntää välillisesti päättäneensä hinnoistaan suhteessa kartellin hintoihin, mikä ei olisi ollut asianlaita, jos se olisi toiminut yksinomaan markkinavoimien mukaan.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

71 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että kantajan osallistuminen yritysten välisiin järjestelyihin Saksan markkinoilla käy ilmi herra Müllerin 15.12.1983 päivätystä, Thibodraadille osoitetusta teleksistä, joka koskee 5.12.1983 Bredassa pidettyä kokousta, johon kantaja on osallistunut. Teleksissä todetaan näin: "Huomautan kuitenkin, että valtioiden rajat ylittävä kauppa, joka on eniten kasvanut, on kauppa Belgiasta Saksaan, ja se johtuu ilmiselvästi toisesta belgialaisesta valmistajasta, koska Boëlin kanssa ollaan läheisessä yhteistoiminnassa." Kantajan osallistumisen näihin järjestelyihin vahvistaa 11.1.1984 päivätty teleksi, jonka herra Peters on lähettänyt herra Marielle ja jossa viitataan Bredassa 5.1.1984 pidettyyn kokoukseen, johon ovat osallistuneet kantaja, FBC, Tréfilarbed, Tréfilunion, BStG ja muut alankomaalaiset valmistajat. Teleksissä todetaan näin: "Vakituiset osallistujat vaativat BStG:n edustajilta, että BStG ei aiheuta häiriöitä Benelux-maiden markkinoilla viemällä sinne suuria määriä tuotteitaan ja perimällä näistä tuotteistaan erittäin alhaisia hintoja. Saksalaiset puolustautuvat selittämällä, että belgialaiset tuottajat (Boël ja viime aikoina Frère-Bourgeois) vievät Saksaan vastaavia tonnimääriä. Belgialaiset tuottajat täsmentävät, että ne noudattavat Saksan markkinoilla perittäviä hintoja, ja siksi on keskusteltava markkinaosuuksista eikä tonneista. Mitään täsmällistä päätöstä ei ole tehty." Näitä kahta todistetta vahvistaa myös FBC:n herra Debellen tekemä, 24.4.1985 päivätty sisäinen muistio (väitetiedoksiannon liite 112, komission päätöksen 153 kohta), joka koskee samana päivänä Bunnikissa pidettyä kokousta. Muistiossa todetaan, että "herra Ruthotto (BStG:n edustaja) on vahvistanut kokouksessa, että kaksi belgialaista tehdasta noudatti tunnontarkasti Baustahlgewebessä päätettyjä hintasopimuksia".

72 Näistä asiakirjoista käy nimittäin ilmi, että kantaja on ollut yhteistoiminnassa BStG:n kanssa viennissään Saksan markkinoille ja että kantaja on vähintäänkin yrittänyt antaa sellaisen vaikutelman, että se noudatti sovittuja hintoja ja myyntimääriä.

73 Näiden todisteiden kumoamiseksi kantaja ei voi menestyksekkäästi vedota Saksanvientinsä suuruuteen ja kasvuun eikä siihen, ettei sillä Saksassa sijaitsevan tytäryhtiönsä vuoksi olisi ollut mielenkiintoa viedä näille markkinoille. Ensimmäisen oike-

usasteen tuomioistuin nimittäin toteaa, että kantajan Saksan-viennin kasvu vuosina 1982—1983 osoittaa, mitä Saksan markkinat merkitsivät kantajalle, ja katsoo täten perusteettomaksi kantajan väitteen siitä, että Saksan tytäryhtiönsä vuoksi sillä ei ollut mitään mielenkiintoa viedä näille markkinoille. On todettava, että vuosien 1982—1983 kasvun jälkeen kantajan vienti Saksan markkinoille vakiintui suureksi.

74 Hinnoista ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kantaja ei ole esittänyt mitään näyttöä siitä, että se olisi myynyt järjestelmällisesti Saksan rakennemuutoskartellin vahvistamaa hintaa 10 DEM halvemmalla eikä se ole siis saanut kumotuksi todistusvoimaa, joka on annettava komission päätöksen 90 kohdassa mainituille 11.1.1984 ja 24.4.1985 lähetetyille telekseille, joista käy ilmi, että belgialaiset valmistajat noudattivat Saksan markkinoiden hintoja.

75 Edellä esitetyn perusteella on katsottava, että komissio on näyttänyt toteen lain edellyttämällä tavalla kantajan osallistumisen Saksan markkinoilla sovellettuihin hintoja ja kiintiöitä koskeneisiin järjestelyihin.

76 Tämän vuoksi kantajan väite on hylättävä.

II — *Sitovien sopimusten olemassaolo*

Asianosaisten väitteet

77 Kantaja väittää, että se on vain osallistunut tiettyihin kokouksiin saadakseen tietoja. Kantaja korostaa, että se ei ole millään lailla sitoutunut noudattamaan kokousten aikana esitettyjä hinta- tai kiintiöehdotuksia eikä ole tuntenut itseään niihin sidotuksi. Ehdotuksia ei sitä paitsi ole noudatettu eikä niiden noudattamiseksi ole sovittu tehokkaita sanktioita.

78 Komissio muistuttaa seikoista, jotka se on näyttänyt toteen päätöksessään, ja tekee niistä sen päätelmän, että osapuolilla on ollut yhteinen tarkoitus vaikuttaa markkinoiden kehittymiseen jatkuvasti ja korvata kilpailun vaarat pysyvällä yhteistyöllä.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

79 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että toteennäytetyt seikat kumoavat kantajan väitteen passiivisesta roolistaan yritysten välisissä järjestelyissä sekä sen kantajan väitteen, että se ei olisi sitoutunut kokousten aikana sovittuihin hintoihin ja kiintiöihin eikä ole tuntenut itseään niihin sidotuksi. Tässä yhteydessä on tärkeää korostaa, että kantaja on pyrkinyt yhteyksissään kilpailijoihinsa antamaan sen vaikutelman, että se noudatti ja noudattaisi vastaisuudessakin yritysten välisissä järjestelyissä tehtyjä päätöksiä, mikä osoittaa, että se on tehnyt sitoumuksia niihin nähden.

80 Tämän vuoksi kantaja ei voi loppujen lopuksi menestyksekkäästi vedota siihen, että järjestelyt eivät olleet sitovia. Tämän vuoksi kantajan väite on hylättävä.

III — *Kilpailunrajoituksen "tuntuvuuden" olemassaolo*

Asianosaisten väitteet

81 Kantaja korostaa, että sen markkinaosuudet olivat niin vähäiset, että sen osallistumisella kilpailusäännösten vastaisiksi katsottuihin kokouksiin ei saattanut mitenkään olla tarkoituksena vääristää, estää tai rajoittaa kilpailua yhteismarkkinoilla.

82 Kantaja väittää myös, että ottaen huomioon betoniteräsverkkojen markkinoiden läpinäkyvyyden, joka johtuu siitä, että betoniteräsverkon hinta on riippuvainen 70—80-prosenttisesti valssilangan hinnasta ja myös betoniterästankojen hinnasta ja että betoniterästangot ovat kilpaileva tuote, jonka hinnat ovat julkisia, niin väitetyt yritysten väliset järjestelyt eivät ole voineet vaikuttaa kilpailuun kuin mitättömässä määrin, mikä ei täytä sitä yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneessa oikeuskäytännössä edellytettyä vaatimusta, että kilpailuun on tuntuvasti vaikutettu.

83 Lisäksi kantaja korostaa, että ottaen huomioon sen, että sekä perustuote (valssilanka) että kilpaileva tuote (betoniterästangot) olivat EHTY:n perustamissopimuksen kiintiöjärjestelmän alaisia, betoniteräsverkkoja valmistavien yritysten on täytynyt itse — sen vuoksi, että yhteisön oikeudesta puuttuvat erityiset oikeudelliset menettelytavat — selviytyä alan rakenteellisista vaikeuksista. Kantaja katsoo, että komission olisi tullut ottaa huomioon tämä paitsi sakon määrää vahvistaessaan niin myös rikkomuksen vakavuutta määrittäessään.

84 Komissio vastaa, että sen toteamilla yritysten välisillä järjestelyillä on ollut tuntuva vaikutus kilpailuun. Kantajan osallistumista järjestelyihin ei nimittäin voida arvioida erikseen, vaan sitä pitää arvioida yleisemmässä yhteydessä eri osapuolten eri osamarkkinoita varten sopimiin järjestelyihin.

85 Komissio korostaa, että vaikka on totta, että betoniteräsverkon arvonlisä on suhteellisen pieni, nimenomaan jäljelle jäävää todellista kilpailua ei pidä vääristää (yhdistetyt asiat 209/78—215/78 ja 218/78, Van Landewyck v. komissio, tuomio 29.10.1980, Kok. 1980, s. 3125, 133 ja 134 kohta).

86 Komissio ilmoittaa, ettei se ole jättänyt huomiotta betoniteräsverkkojen kuvatusta tilanteesta aiheutuneita taloudellisia seurauksia ja että se on ottanut ne huomioon laskiessaan sakon määrää (komission päätöksen 201 kohta). Komissio ei kuitenkaan tee siitä samoja oikeudellisia päätelmiä kuin kantaja, joka on uskonut saavansa tästä syystä rikkoa perustamissopimuksen kilpailusäännöksiä. Komissio korostaa, että

jos yrityksillä on aihetta ryhtyä tarpeellisiin toimiin sopeutuakseen taloudellisiin välttämättömyyksiin, ne on tehtävä perustamissopimusta noudattaen. Komissio muistuttaa tässä suhteessa perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan olemassaolosta.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

87 Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa kielletään yhteismarkkinoille soveltumattomina kaikki sellaiset yritysten väliset sopimukset ja yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla tai joista seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy yhteismarkkinoillla, ja erityisesti sellaiset sopimukset ja menettelytavat, joilla suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja taikka muita kauppaehtoja tai joilla jaetaan markkinoita tai hankintalähteitä.

88 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan sanamuodosta käy ilmi, että ainoat merkitykselliset kysymykset ovat ne, joita esitetään sen selvittämiseksi, onko sopimuksilla, joihin kantaja on ottanut osaa muiden yritysten kanssa, ollut tarkoituksena rajoittaa kilpailua, tai onko niistä seurannut, että kilpailu on rajoittunut. Tämän vuoksi kysymys siitä, saattoiko yksinomaan kantajan osallistuminen näihin sopimuksiin sen pienestä koosta huolimatta rajoittaa kilpailua, on vailla merkitystä (asia T-6/89, Enichem Anic v. komissio, tuomio 17.12.1991, Kok. 1991, s. II-1623, 216 kohta).

89 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomauttaa yritysten välisten järjestelyjen vaikutusten puuttumisen osalta, että yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan järjestelyjen konkreettisten vaikutusten huomioon ottaminen on tarpeetonta, jos käy ilmi, kuten tässä tapauksessa, että järjestelyjen tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla (asia C-277/87, Sandoz Prodotti Farmaceutici v. komissio, tuomio 11.1.1990, Kok. 1990, s. I-45).

90 Joka tapauksessa on todettava, että järjestelyistä on seurannut, että kilpailu on rajoittunut, koska myyntejä on rajoitettu tietyillä markkinoilla ja hinnat ovat siten keinotekoisesti nousseet (kuten komission päätöksen 50, 80—112 ja 153 kohdassa mainitut asiakirjat todistavat).

91 Lisäksi betoniteräsverkon pieni arvonlisä verrattuna valssilankaan ja sen vaihdettavuus betoniterästankojen kanssa (nämä molemmat olivat tuotteita, jotka olivat EHTY:n perustamissopimuksen mukaisen kiintiöjärjestelmän alaisia) vähensivät varmasti betoniteräsverkkojen markkinoille jäljelle jäävää kilpailun varaa. Valssilangan hinta nimittäin oli alaraja, kun taas betoniterästankojen vaihdettavuus betoniteräsverkon kanssa on rajoittanut hinnaneroa, joka saattoi vallita näiden kahden tuotteen välillä, ja siten vähentänyt hintakilpailun varaa, kuten komission päätöksessä (202 kohta) on korostettu. Jäljelle jäävä liikkumavara oli kuitenkin riittävä todelliselle kilpailulle markkinoilla, joilla komission päätöksessä todetut yritysten väliset järjestelyt ovat voineet vaikuttaa tuntuvasti (em. asia Van Landewyck ym. v. komissio). Tämän todellisen kilpailun varan olemassaolon vahvistaa komission päätöksessä sakotettujen, kilpailua rajoittamista tarkoittavien järjestelyjen olemassaolo, koska järjestelyt eivät olisi millään lailla kiinnostaneet valmistajia, jos markkinoilla ei olisi ollut jäljellä mitään kilpailua.

92 Sen suhteen, että olisi ollut ymmärrettävää, että valmistajat täydentävät yhteisön lainsäädännön puutteita sellaisen tuotteen kohdalla, joka on niinkin EHTY:n perustamissopimuksen nojalla toteutettujen kiintiöjärjestelmien vaikutuksen alainen kuin betoniteräsverkko, on huomattava, että valmistajilla on ollut mahdollisuus ilmoittaa järjestelynsä komissiolle perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan mukaisesti, mikä olisi antanut komissiolle mahdollisuuden tarvittaessa antaa päätöksensä siitä, täyttävätkö nämä järjestelyt tässä määräyksessä määritellyt edellytykset. Koska kantaja ei ole käyttänyt hyväkseen tätä mahdollisuutta, se ei voi hyväkseen vedota siihen, että komissio ei toiminut asiassa, perustellakseen perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastaisten salaisten järjestelyjen toteuttamista.

93 Tämän vuoksi kantajan väite on hylättävä.

IV — *Vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan*

Asianosaisten väitteet

94 Kantaja korostaa ensiksikin, että sen tarkoituksena ei ole koskaan ollut jakaa markkinoita osallistumalla kilpailusäännösten vastaisiksi katsottuihin kokouksiin ja että se ei ole koskaan edes suullisesti sitoutunut olemaan myymättä jollekin tietylle asiakkaalle tai tietyille asiakkaille tai sitoutunut myymään johonkin tiettyyn hintaan.

95 Kantaja väittää toiseksi, että komissio ei ole näyttänyt toteen, että kyseisillä sopimuksilla ja menettelytavoilla olisi todellisuudessa vaikutettu jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Tässä suhteessa kantaja korostaa, että betoniteräsverkkojen yhteismarkkinakauppa ei ole erityisen vilkasta kuin raja-alueilla siitä syystä, että kuljetuskustannukset ovat korkeita. Toisaalta kantaja huomauttaa, että komissio ei voi väittää, että jäsenvaltioiden väliseen kauppaan olisi vaikutettu kattavalla järjestelyllä. Komissio ei näet ole kyennyt todistamaan tällaisen kattavan järjestelyn olemassaoloa, vaan se on tutkinut jokaiset markkinat osina ja erikseen.

96 Komissio huomauttaa, että kantajan tarkoitus markkinoiden jakamisen suhteen on merkityksetön, kun arvioidaan sen käyttäytymistä 85 artiklan 1 kohdan mukaan, kun se on osallistunut järjestelyyn, jonka tarkoituksena todellisuudessa on ollut kilpailun rajoittaminen. Lisäksi komissio korostaa, että se seikka, että toisaalta on tutkittu kaikki osamarkkinat jokaisen järjestelyn ja jokaisen osapuolen yksilöimiseksi, ja se, että toisaalta on arvioitu niiden yhteisvaikutukset, jotka on välttämättä arvioitava kokonaiskattavuus huomioon ottaen, eivät ole ristiriidassa keskenään. Komissio ei ole ainoastaan päätellyt, että kyseessä olivat sopimukset, jotka olivat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, vaan on tehnyt sen päätelmän, että kauppaan oli hyvinkin vaikutettu (komission päätöksen 160, 168 ja 189 kohta).

97 Lisäksi komissio muistuttaa, että yhteisöjen tuomioistuin on 1.2.1978 asiassa Miller vastaan komissio antamassaan tuomiossa (asia 19/77, Kok. 1978, s. 131, 15 kohta)

todennut, että "perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa ei edellytetä sen näyttämistä toteen, että sopimukset ovat todellisuudessa tuntuvasti vaikuttaneet (jäsenvaltioiden väliseen) kauppaan, minkä todistaminen lain edellyttämällä tavalla olisi useimmissa tapauksissa vaikeaa, vaan tässä määräyksessä edellytetään näytettäväksi toteen, että sopimukset ovat luonteeltaan sellaisia, että niillä on tällainen vaikutus".

98 Lopuksi komissio huomauttaa, että kuljetuskustannukset eivät ole ylitsepääsemätön este, koska tuotteen hinta on melko korkea kyseessä olevilla markkinoilla (komission päätöksen 5 kohta).

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

99 Perustamissopimuksen 85 artiklan sanamuodosta seuraa, että ainoat asiaan vaikuttavat kysymykset koskevat sitä, olivatko sopimukset, joihin kantaja on osallistunut muiden yritysten kanssa, omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (ks. edellä mainittu asia Enichem Anic v. komissio, 224 kohta). Tämän vuoksi se, onko kantajan tarkoituksena ollut markkinoiden jakaminen ja perustamissopimuksen 85 artiklan rikkominen, on asiaan vaikuttamaton.

100 On muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan päätöksen, sopimuksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan katsotaan olevan omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, jos näytetään toteen tosiasioiden ja oikeudellisten seikkojen kokonaisuuden perusteella olevan riittävän todennäköisesti mahdollista, että ne voivat vaikuttaa suoraan tai välillisesti joko nykyhetkellä tai tulevaisuudessa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan sillä tavoin, että on pelättävissä, että ne voivat vaarantaa yksien markkinoiden toteutumisen jäsenvaltioiden välille (ks. edellä mainittu asia Van Landewyck ym. v. komissio, 170 kohta).

101 On sitä paitsi korostettava, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa ei edellytetä, että kilpailua rajoittavien menettelytapojen harjoittajilla olisi ollut tar-

koitus rajoittaa niillä jäsenvaltioiden välistä kauppaa eikä että nämä menettelytavat olisivat todellisuudessa merkittävästi vaikuttaneet jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, vaan siinä edellytetään ainoastaan, että on näytetty toteen, että ne ovat olleet luonteeltaan sellaisia, että niillä on sellainen vaikutus (ks. edellä mainittu asia Miller v. komissio).

102 Joka tapauksessa on korostettava, että todetut kilpailunrajoitukset ovat olleet omiaan kääntämään tavaravirtoja suunnasta, johon ne muuten olisivat kulkeneet, koska kilpailunrajoitusten tarkoituksena on ollut eri valmistajien tuonnin kiintiöinti ja hintojen vahvistaminen eri markkinoita varten, ja niiden seurauksena näin on tapahtunut. Tässä suhteessa on pakko korostaa, että näihin järjestelyihin ovat osallistuneet saksalaiset, belgialaiset, ranskalaiset, italialaiset ja alankomaalaiset valmistajat. Tämän vuoksi komissio on ollut oikeassa todetessaan, että yritysten väliset järjestelyt, joihin kantaja on ottanut osaa, ovat olleet omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

103 Kantajan väitettä ei siis voida hyväksyä.

104 Kaiken edellä esitetyn perusteella perustamissopimuksen 85 artiklan rikkomisen kiistävä kanneperuste on hylättävä.

Asetuksen N:o 17 15 artiklan rikkomista koskeva kanneperuste

I — *Kriteereiden yksilöinti rikkomusten vakavuuden määrittämiseksi*

Asianosaisten väitteet

105 Kantaja väittää, että vaikka se on mainittu useaan kertaan komission päätöksen tosiasioita koskevassa osassa, niin sitä vastoin komission päätöksen oikeudellista

arviointia koskevassa osassa mikään ei täsmällisesti selvitä komission kantajan viaksi lukemien rikkomusten vakavuutta. Kuitenkin asetuksen N:o 17 15 artiklassa edellytetään, että komissio yksilöi sekä rikkomuksen toteennäyttävät tosiseikat ja sakkojen määräämisen kriteerit. Komissio on tehnyt mahdottomaksi sen, että kantaja voisi arvioida käyttäytymisensä vakavuutta verrattuna muihin yrityksiin, samalla kun sakot vaihtelevat huomattavasti yrityksestä toiseen. Kantaja näet tuo esiin, että vaikka komissio väittää pitäneensä tiettyjä asianhaaroja lieventävinä, ne on kaikesta huolimatta kuvattu ylimalkaisesti viittaamatta mitenkään kyseessä olevaan yritykseen.

106 Komissio vastaa, että on otettava huomioon päätös kokonaisuudessaan eikä ainoastaan sen oikeudellista arviointia sisältävä osa. Komissio luettelee kaikki päätöksensä kohdat, joissa se on analysoinut osallistumisen erityisolosuhteita kulloisiakin markkinoita koskeneissa järjestelyissä kantajan osalta. Komissio päättelee tästä, että se on riittävästi yksilöinyt jokaisen rikkomuksen osalta sen toteennäyttävät tosiseikat sekä esittänyt rikkomusten vakavuuden arvioinnissa käytetyt kriteerit, erityisesti jokaisen yrityksen kohdalla huomioon otetut lieventävät asianhaarat.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

107 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komissio voi määrätä yhden sakon useista rikkomuksista ja sitä suuremmalla syyllä, kun komission päätöksessä todetuilla rikkomuksilla on ollut, kuten tässä tapauksessa, tarkoituksena samantyyppiset toimintatavat eri markkinoilla, erityisesti hintojen ja kiintiöiden vahvistaminen sekä tietojen vaihto (ks. tämän osalta yhdistetyt asiat 40/73—48/73, 50/73, 54/73—56/73, 111/73, 113/73 ja 114/73, Suiker Unie ym. v. komissio, tuomio 16.12.1975, Kok. 1975, s. 1663; asia 27/76, United Brands v. komissio, tuomio 14.2.1978, Kok. 1978, s. 207 ja yhdistetyt asiat 100/80—103/80, Musique diffusion française ym. v. komissio, tuomio 7.6.1983, Kok. 1983, s. 1825). Ei voida jättää huomiotta sitä, mitä komissio on perustellusti korostanut, että kantaja on tiettyyn aikaan osallistunut Ranskan, Saksan ja Benelux-maiden markkinoita koskeneisiin yritysten välisiin järjestelyihin.

108 Tässä asiassa on pakko todeta, että kantaja on tulkinnut komission päätöstä siten, että se on keinotekoisesti erottanut osan siitä, vaikka komission päätös on kokonaisuus, jonka kaikkia osia on tulkittava muiden osien valossa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo nimittäin, että komission päätöksestä kokonaisuudessaan käy ilmi asianosaisille tarpeelliset perustelut, jotta siitä voidaan selvittää, onko se perusteltu vai ei, sekä että komission päätöksen perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on mahdollisuus harjoittaa laillisuusvalvontaa. Lieventävistä asianhaaroista on muistutettava, että komissio on kirjallisessa vastauksessaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin tuonut esiin, että kantajan hyväksi ei ole luettu mitään lieventävää asianhaaraa eikä vahingoksi mitään raskauttavaa asianhaaraa.

109 Tämän vuoksi väite on hylättävä.

II — *Tahallisuuden olemassaolo*

Asianosaisten väitteet

110 Kantaja vetoaa vilpittömään mieleensä ja kiistää tehneensä rikkomukset tahallisesti. Se korostaa, että betoniteräsverkkojen markkinoilla toimivat yritykset eivät ole voineet kuvitella, että niiden välinen tietojenvaihto ja yhteistoiminta olisivat kilpailusäännösten vastaisia, kun otetaan huomioon taloudellinen kriisitilanne ja se, että betoniteräsverkkojen markkinat olivat läheisessä suhteessa valssilangan ja betoniterästankojen markkinoihin, joita koskivat komission EHTY:n perustamissopimuksen nojalla terästeollisuuden hyväksi toteuttamat "hätätoimet". Tältä osin kantaja mainitsee EHTY-tuotteista, erityisesti valssilangasta, suoritettavat maksut, mistä syystä merkittävimmät valmistajat kokoontuvat yhteen keskustelemaan hinnoista ja määristä.

111 Lisäksi kantaja korostaa, että Saksan betoniteräsmarkkinoita koski rakennemuutoskartelli, jonka Bundeskartellamt oli hyväksynyt ja jota komissio oli suvainnut neljä

vuotta. On kiistatonta, kuten komission päätöksessä todetaan (206 kohta), että tämän kartellin olemassaolo oli saanut muiden jäsenvaltioiden valmistajat suojelemaan itseään.

112 Kantaja toteaa lopuksi, että koska valssilankateollisuudelle sallittiin niinkin läheinen yhteistoiminta ja betoniteräsverkkoteollisuudelle oli Saksassa hyväksytty kartelli, on selvää, että betoniteräsverkkojen valmistajat ovat voineet täysin vilpittömässä mielessä uskoa, että niilläkin on oikeus kokoontua ja vaihtaa tietoja.

113 Komissio huomauttaa, että ETY:n perustamissopimus koskee betoniteräsverkkoja; siinä on yhteistoimintaa varten omat määräykset ja siinä kielletään ehdottomasti kaikki määriä tai hintoja koskeva yhteistoiminta. Mikäli valmistajat ovat olleet sitä mieltä, että yhteistoiminta oli välttämätöntä betoniteräsverkkoalaa koskevan rakennemuutoskriisin takia, niiden oli silti noudatettava ETY:n perustamissopimuksen säännöksiä. Komissio lisää, että kyseessä olevat yritysten väliset järjestelyt eivät ole kriisikartelleja, joihin kuuluisi välttämättä rakennemuutossuunnitelma ja jotka voidaan hyväksyä vain 85 artiklan 3 kohdan mukaisen poikkeuslupahakemuksen perusteella. Komissio huomauttaa ottaneensa huomioon sakon suuruutta määrätessään betoniteräsverkoille aiheutuneet taloudelliset seuraukset, jotka johtuivat niiden läheisestä suhteesta valssilankaan ja betoniterästankoihin.

114 Saksan rakennemuutoskartellin osalta komissio korostaa, että yhteisöllä ei ole toimivaltaa kansallisen kriisijärjestelyn suhteen ja että on erittäin vaikeaa arvioida, milloin kansalliset toimenpiteet ylittävät kansallisen edun ja vaikuttavat yhteisön etuun. Komissio toteaa siltä osin, kuin sen on väitetty olleen passiivinen, että on kulunut vain kaksi vuotta siitä, kun se on saanut Bundeskartellamtin ilmoituksen kartellista siihen, kun se on aloittanut tutkimuksensa. Komissio vakuuttaa ryhtyneensä toimiin heti, kun se on saanut tietää Saksan kartellin häiriövaikutuksista yhteismarkkinakauppaan.

115 Kaiken lisäksi komissio muistuttaa, että se on todennut päätöksensä 197 kohdassa, että järjestelyihin osallistuneet yritykset ovat enimmän aikaa peitelleet menettelytapojaan. Komissio muistuttaa, että yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (asia 246/86, Belasco ym. v. komissio, tuomio 11.7.1989, Kok. 1989, s. 2117, 41 kohta ja asia C-279/89, Tipp-Ex v. komissio, tuomio 8.2.1990, Kok. 1990, s. I-261) jotta rikkomusta voidaan pitää tahallisesti tehtynä, "ei ole välttämätöntä, että yritys on tietoisesti rikkonut perustamissopimuksen 85 artiklan kieltoa; on riittävää, että se ei ole voinut olla tietämättä, että kilpailusäännösten vastaiseksi todetun käyttäytymisen tarkoituksena on ollut kilpailun rajoittaminen". Tällainen tilanne on juuri tässä tapauksessa, jossa on kyse kiintiöja hintasopimuksista.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

116 Komissio muistuttaa, että ei ole välttämätöntä, että yritys on tietoisesti rikkonut kilpailusäännöksiä, jotta perustamissopimuksen kilpailusäännösten rikkomisen voidaan katsoa tehdyn tahallisesti, vaan tahallisesta rikkomuksesta on kyse myös silloin, kun yritys ei ole voinut olla tietämättä, että sen käyttäytymisen tarkoituksena on ollut kilpailun rajoittaminen (ks. edellä mainitut asiat Belasco ym. v. komissio ja Tipp-Ex v. komissio; asia T-15/89, Chemie Linz v. komissio, tuomio 10.3.1992, Kok. 1992, s. II-1275, 350 kohta).

117 Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa, että komissio on ottanut huomioon kaikki olosuhteet, jotka soveltuvat kaikkiin yrityksiin, minkä vuoksi se on rajoittanut sakot pienemmiksi kuin mitkä tavanomaisissa olosuhteissa määrättäisiin (komission päätöksen 208 kohta). Näitä olosuhteita ovat muun muassa se, että betoniteräsverkkojen hinta on 75—80-prosenttisesti riippuvainen valssilangan hinnasta ja valssilanka on tuote, jolle on asetettu tuotantokiintiöt; kysynnän väheneminen rakenteellisesti; ylimääräisen tuotantokapasiteetin olemassaolo; markkinoiden lyhytaikaiset heilahtelut ja alan huono kannattavuus (komission päätöksen 201 kohta) sekä betoniteräsverkkojen ja betoniterästankojen välinen riippuvuussuhde (komission päätöksen 202 kohta). Lisäksi komission päätöksessä on otettu huomioon lieventävänä asianhaarana Saksan rakennemuutoskartellin olemassaolo,

joka on saanut muissa jäsenvaltioissa toimivat osapuolet etsimään puolestaan keinoa suojautua, mutta komissio ei kuitenkaan hyväksy osapuolten lainvastaisia toimia (komission päätöksen 206 kohta).

118 Väite on siis hylättävä.

III — *Rikkomusten vaikutusten huomioon ottaminen*

Asianosaisten väitteet

119 Kantaja väittää, että komissio on tehnyt arviointivirheen määritellessään rikkomuksen vakavaksi, koska rikkomuksen vakavuuden on oltava suhteessa sen vaikutuksiin markkinoilla ja koska tässä tapauksessa vaikutukset ovat olleet täysin mitättömät. Kantajalle määrätty sakko on siis syytä mitoittaa oikeammassa suhteessa vaikutuksiin.

120 Komissio huomauttaa, että se ei ole tehnyt arviointivirhettä. Päinvastoin kuin kantaja väittää, rikkomuksen vakavuus ei määräydy pelkästään suhteessa sen vaikutuksiin markkinoilla. Hinta- ja kiintiösopimukset on nimenomaisesti mainittu perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa, ja ne ovat sinänsä erityisen vakavia rikkomuksia kilpailusäännöksiä vastaan. Kaiken lisäksi komissio katsoo, että se on ottanut huomioon rikkomusten todelliset vaikutukset markkinoilla arvioidessaan tässä tapauksessa niiden vakavuusastetta.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

121 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että yritysten välisillä järjestelyillä, joihin kantaja on osallistunut, on ollut tarkoituksena hintojen sekä

vienti- ja tuontimäärien vahvistaminen yhteisön perustajajäsenvaltioiden markkinoilla, ja niiden seurauksena näin on tapahtunut. Päinvastoin kuin kantaja väittää, näiden järjestelyjen vaikutuksia ei voida missään tapauksessa pitää mitättömän pieninä.

122 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että käyttäytymistapoja, joista nämä järjestelyt koostuvat, on pidettävä vakavina, koska ne rikkovat ilmiselvästi 85 artiklaa ja erityisesti sen a ja c alakohtaa. Kaiken lisäksi on korostettava, että komission päätöksessä (200 kohta) on otettu huomioon, että tietyissä tapauksissa osapuolet eivät ole noudattaneet sovittuja hintoja ja määriä, mikä on jossain määrin lieventänyt näiden rikkomusten suoria taloudellisia seurauksia.

123 Tämän perusteella komissio on asianmukaisesti ottanut huomioon rikkomuksen vaikutukset arvioidessaan sen vakavuutta.

124 Kantajan väite on siis hylättävä.

IV — *Sakon kohtuuttomuus*

Asianosaisten väitteet

125 Asian suullisessa käsittelyssä kantaja on korostanut ensiksikin, että sille määrätty sakko laskettuna prosentteina liikevaihdosta (3 %) on suhteettoman suuri verrattuna muille yrityksille määrättyihin sakkoihin. Tällä tavoin laskettuna sille määrätty

sakko näet on lähes samansuuruinen kuin komission järjestelyjen päätekijöiksi katsomille yrityksille määräämä sakko (3,15 % BStG:lle ja 3,60 % Tréfilunionille), vaikka tätä raskauttavaa asianhaaraa ei voida siihen soveltaa. Lisäksi komissio on jättänyt huomiotta, että kantaja ei kuulu vaikutusvaltaiseen yrityskokonaisuuteen, vaan on riippumaton perheyritys, jota ei tueta.

126 Suullisessa käsittelyssä kantaja on toiseksi väittänyt, että komissio on ottanut sakon määräämisen perustaksi sen vuoden 1985 liikevaihdon, joka on kantajan suurin liikevaihto koko tarkasteltuna ajanjaksona. Kantaja katsoo, että komission olisi tullut pitää laskentaperustana koko kyseessä olevan ajanjakson liikevaihdon keskiarvoa.

127 Komissio korostaa, kuten se on päätöksessään selittänyt, että Boël on suuryritys, jolla on tytäryrityksiä vähintään kahdessa muussa jäsenvaltiossa ja tästä syystä komissio ei ole katsonut, että se kuuluisi riippumattomien yritysten ryhmään.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

128 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että toisaalta komission sen kysymyksiin antamista vastauksista ja komission kirjelmistä käy ilmi, että komissio ei ole pitänyt kantajan kohdalla mitään asianhaaraa lieventävänä tai raskauttavana ja että toisaalta kantajalle määrätty sakko on 3 %: n sen liikevaihdosta, kun taas BStG:lle on määrätty 3,15 %: n sakko sen betoniteräsverkoista tulleesta liikevaih-

dosta ja Tréfilunionille 3,60 %: n sakko sen betoniteräsverkoista tulleesta liikevaihdosta ja niiden osalta on katsottu raskauttavan asianhaaran olevan olemassa.

129 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että kantaja ei ole esittänyt riittävää näyttöä, jotta voitaisiin todeta, että rikkomusten vakavuuden ja keston osalta sitä olisi kohdeltu ankarammin kuin BStG:tä ja Tréfilunionia.

130 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo nimittäin, että kantajaan sovelletun prosenttiluvun, eli 3 %:n, ja Tréfilunioniin sovelletun prosenttiluvun, eli 3,60 %:n, välinen ero on oikeasuhtainen, koska Tréfilunioniin on sovellettu raskauttavaa asianhaaraa. Kantajaan sovelletun prosenttiluvun, eli 3 %:n, ja BStG:hen sovelletun prosenttiluvun, eli 3,15 %:n, välisen eron osalta on todettava, että vaikka BStG:hen on sovellettu raskauttavaa asianhaaraa — sitä, että se on ollut yksi sakotetun käyttäytymisen alkuunpanijoista ja päätekijöistä —, on kuitenkin totta, että komission päätöksessä on katsottu kantajan osallistuneen yritysten välisiin järjestelyihin Ranskan markkinoilla 1981—1982 ja 1983—1984, kun taas BStG:n ei ole katsottu osallistuneen näihin järjestelyihin.

131 Kaikesta huolimatta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että komissio on ollut väärässä kieltäytyessään lukemasta kantajaa sellaisten yritysten joukkoon, jotka eivät kuuluneet vaikutusvaltaiseen yrityskokonaisuuteen ja joihin komissio on soveltanut lieventävänä asianhaarana "niiden kilpailusäännösten vastaisen käyttäytymisen vähäisempää vaikutusta". Boël/Trébos ei nimittäin kuulu vaikutusvaltaiseen yrityskokonaisuuteen sen enempää kuin Sotralentz tai ILRO:kaan, erotuksena erityisesti FBC:stä, joka kuuluu tällaiseen yrityskokonaisuuteen.

132 Tämän perusteella komissio on virheellisesti jättänyt kantajaan soveltamatta mainittua lieventävää asianhaaraa määrätessään kantajalle sakon, joka vastaa 3 %:a sen betoniteräsverkoista tulleesta liikevaihdosta vuonna 1985.

133 On korostettava, että vuoden 1985 valitseminen referenssivuodeksi kantajan liikevaihtoa sakon määräämiseksi määriteltäessä on johtanut siihen, mitä kantaja on väittänyt ja mitä komissio ei ole kiistänyt, että kyseessä on vuosi, jolloin kantajan betoniteräsverkkotoimitukset ovat olleet kaikkein suurimmat, kun taas valtaosalle muista valmistajista kyseessä oli vuosi, jolloin toimitukset eivät olleet merkittäviä (ks. komission päätöksen taulukko 2). Tämän vuoksi tämän vuoden valitseminen, mikä on tullut ilmi vasta komission päätöksen tekemisen jälkeen, on vain korostanut kantajalle määrätyn sakon suhteettomuutta. Nimittäin 3 %:a vuoden 1985 liikevaihdosta on johtanut suurempaan sakkoon kantajalle kuin muille valmistajille.

134 Kantajan väite on siis hyväksyttävä.

135 Ottaen huomioon nämä eri selvitykset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo käyttäen täyttä harkintavaltaansa, että kantajalle määrättyä 550 000 ecun suuruista sakkoa on alennettava viidenneksellä ja vahvistettava se 440 000 ecuksi.

Komission vaatiman koron suuruus, mikäli päätöksestä nostetaan kanne

Asianosaisten väitteet

136 Kantaja korostaa, että komission päätöksensä ohessa lähettämässä kirjatussa kirjeessä todetaan, että mikäli päätöksestä nostetaan kanne, sakolle maksettava korko on 10,50 %. Tämä korko on se, jota Euroopan raha-asiain yhteistyörahasto käyttää valuuttatoimissaan ecuissa, sellaisena kuin se vahvistetaan sen kuukauden ensimmäisenä työpäivänä, jonka kuluessa komission päätös on tehty ja julkaistu *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* (EYVL 1989 C 197, s. 1), korotettuna 1,5 prosenttiyksiköllä. Kantaja katsoo, että tämä korotus on mielivaltainen ja perustuu vain siihen, että komissio haluaa ehkäistä kanteet ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen. Tämän vuoksi kantajaa pyytää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta alentamaan sakolle maksettavan koron 9 %:iin.

137 Komissio katsoo, että tämä vaatimus on täysin perusteeton, koska komission päätöksen 4 artiklassa määrätään, että mikäli sakkoa ei makseta kolmessa kuukaudessa, korko on 12,50 %. Korkoa on siis nimenomaan yritysten hyväksi alennettu tapauksissa, joissa kanne nostetaan, jotta niiden kanteita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen ei ehkäistäisi.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

138 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että komissio on perustellusti voinut korottaa Euroopan raha-asiain yhteistyörahaston käyttämää korkoa maksun viivästyessä ja varsinkin sen tapauksen varalta, että päätöksestä nostettaisiin kanne,

ettei ilmiselvästi perusteettomia kanteita nostettaisi vain siitä syystä, että sakon maksamista voitaisiin lykätä (asia 107/82, AEG v. komissio, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 25.10.1983, Kok. 1983, s. 3151, 141 kohta).

139 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa, että saatekirjeessä ei todeta koron nousevan, jos päätöksestä nostetaan kanne, vaan että siinä tapauksessa tämä korko alenee verrattuna maksun viivästymisen vuoksi maksettavaan korkoon.

140 Tämän vuoksi komission ei voida katsoa yrittäneen ehkäistä kanteiden nostamista, päinvastoin kuin kantaja väittää.

141 Tämän vuoksi tämä vaatimus on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

142 Työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Kuitenkin saman artiklan 3 kohdan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken, jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi. Kanteen tultua osittain hyväksytyksi ja asianosaisten vaadittua puolin ja toisin oikeudenkäyntikulujensa korvaamista, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että on perusteltua olosuhteet huomioon ottaen määrätä, että kantajan on vastattava omista kuluistaan ja korvattava kolme viidesosaa komission oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 2 päivänä elokuuta 1989 tehdyn komission päätöksen 89/515/ETY (IV/31.553 — Betoniteräsverkot) 3 artiklassa kantajalle määrätty sakko vahvistetaan 440 000 ecuksi.

2) Muilta osin kanne hylätään.

3) Kantajan on vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan kolme viidesosaa komission oikeudenkäyntikuluista.

4) Komission on vastattava kahdesta viidesosasta oikeudenkäyntikulujaan.

Kirschner Bellamy Vesterdorf

García-Valdecasas Lenaerts

Julistettiin Luxemburgissa 6 päivänä huhtikuuta 1995.

Kirjaaja

H. Jung

Ensimmäisen jaoston puheenjohtaja

H. Kirschner

Sisällysluettelo

Kanteen perustana olevat tosiseikat ..... II - 872

Asian käsittelyn vaiheet ..... II - 877

Asianosaisten vaatimukset ..... II - 878

Asian ratkaisu ..... II - 879

Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomista koskeva kanneperuste ..... II - 879

I — Yritysten välisten järjestelyjen tekeminen ..... II - 879

A — Ranskan markkinat ..... II - 879

1. Ajanjakso 1981—1982 ..... II - 879

Kanteen kohteena oleva päätös ..... II - 879

Asianosaisten väitteet ..... II - 880

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II - 881

2. Ajanjakso 1983—1984 ..... II - 883

Kanteen kohteena oleva päätös ..... II - 883

Asianosaisten väitteet ..... II - 884

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II - 885

B — Benelux-maiden markkinat ..... II - 887

1. Kiintiöitä koskevat järjestelyt ..... II - 887

Kanteen kohteena oleva päätös ..... II - 887

Asianosaisten väitteet ..... II - 888

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II - 888

2. Hintoja koskevat järjestelyt ..... II - 889

Kanteen kohteena oleva päätös ..... II - 889

Asianosaisten väitteet ..... II - 890

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II - 890

C — Saksan markkinat ..... II - 892

Kanteen kohteena oleva päätös ..... II - 892

Asianosaisten väitteet ..... II - 892

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II - 894

II — Sitovien sopimusten olemassaolo ..... II - 895

Asianosaisten väitteet ..... II - 895

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II - 896

III — Kilpailunrajoituksen "tuntuvuuden" olemassaolo ..... II - 896

Asianosaisten väitteet ..... II - 896

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II - 898

IV — Vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ..... II - 900

Asianosaisten väitteet ..... II - 900

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II - 901

Asetuksen N:o 17 15 artiklan rikkomista koskeva kanneperuste ..... II - 902

I — Kriteereiden yksilöinti rikkomusten vakavuuden määrittämiseksi ..... II - 902

Asianosaisten väitteet ..... II - 902

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II - 903

II — Tahallisuuden olemassaolo ..... II - 904

Asianosaisten väitteet ..... II - 904

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II - 906

III — Rikkomusten vaikutusten huomioon ottaminen ..... II - 907

Asianosaisten väitteet ..... II - 907

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II - 907

IV — Sakon kohtuuttomuus ..... II - 908

Asianosaisten väitteet ..... II - 908

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II - 909

Komission vaatiman koron suuruus, mikäli päätöksestä nostetaan kanne ..... II - 912

Asianosaisten väitteet ..... II - 912

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II - 912

Oikeudenkäyntikulut ..... II - 913